

1940 Første stjørdaling drept på Stjørdal i krigen

Klokken er 21:45 søndag kveld 19. mai 1940 og lufta øst av Shetland fylles av en summende jevn tung lyd. Lyden kommer fra en formasjon bestående av Hudson bombefly. En mann på den ytterste bosetningen har vært ute og slått lens før han skulle gå til ro. Flyaktiviteten rundt Shetlandsøyene hadde tatt seg kraftig opp den sist måneden naturlig nok, så han knapt registrerte lyden. Likevel kaster han ubevisst blikket opp mot himmel, uten vel å ha noen forhåpninger om å se noe i det tiltagende mørke. Denne bevegelsen fanger da opp en spesiell lyd, en kraftigere motor som jobbet litt ekstra. Lite ante denne øyboeren at det han hørte var et Blenheim bombefly som hadde tatt av fra Sumburgh flyplass nøyaktig klokken 21:40 norsk tid, og som nå var i ferd med å entre nevnte formasjon av Hudson fly. Crewet bestod av F/O Baird, sgt MCVeigh og Cpl Clarke fra 254 Squadron.

Samtidig, på det lille bruket Nytrøen (nr.14 under 108 Prestgården) ved Notenet på Prestmoen, ca. en kilometer øst av Værneskirka, gjør Eleseus Berg seg klar for natten. Han hadde blitt sittende oppe en stund og tenke over sitt liv og livets rariteter, for ikke å si skjebner. Det ga alltid litt ettertanke å la livet passere i revy. I morgen, 20. mai, ville det være ni år siden han ble enkemann. Han hadde giftet seg med Marta Olsdatter Prestmo 2. april 1889 i Amerika. Eleseus Berg hadde nemlig utvandret til Amerika 12. mai 1880. Hvorvidt vi skal kalle det en utvandring er usikkert, da vi ikke vet om han virkelig aktet å dra over dammen for permanent eller midlertidig opphold, i og med at han senere kom tilbake til Stjørdal. Med til Amerika på samme skipet: Tasso - 12. mai 1880, var følgende fra Nedre Stjørdalen:

Eleseus Berg

Elias (Eleseus) Pedersen (25), arbeidsmann med reisemål Red Wing.
Marta Olsdatter (32), pige med reisemål Red Wing.
Halvor Jonsen (37), arbeidsmand med reisemål Zumbrota.
Johan Svendsen (24), gaver (?) med reisemål Zumbrota.
Gjertine Danielsen (20), pige med reisemål Zumbrota.
Beret Pedersen (26), pige med reisemål Red Wing.

(Ref. Turid Stokke Bakken).

Pedersen (altså vår mann Berg) og Svendsen hadde "tilladelse", mens de andre hadde "billett betalt" i Amerika. Og dersom en ser på oppgitt destinasjon, sier vel det litt om hvem en reiste i lag med. Slik det fremkommer fra skipsprotokollen, synes det som Eleseus Berg reiste i lag med to "piger", blant annet hans fremtidige kone, som i dette tilfellet var sju år eldre enn ham. Hvorvidt de da var et par, eller om det utviklet seg i Amerika, er ikke godt å si. Det skal også innskytes at Red Wing er administrasjonssenteret i Goodhue County, og Zumbrota første tettstedet etter Red Wing sørover, ca. 20 minutters kjøretid med bil og fortsatt i Goodhue County. Så når noen oppga Red Wing og andre Zumbrota, kunne de likevel ha felles mål, skjønt den gangen tok en tur fra Red Wing til Zumbrota mest en hel dag. Red Wing var på en måte porten til Minnesota for de som kom opp Mississippi.

Eleseus ble innskrevet i skipsprotokollen som Elias Pedersen. Da han giftet seg i Amerika ni år etterpå het de Marta og Peter E. Berg. I ulike State Census deretter varierer hans navn mellom Elesius Berg, Petter Eleyins Berg, ja, sågar: Elgina Berg, en svakhet som ofte forekommer gjennom innmating i dataprogrammet. Det er ingen tvil om at Eleseus ble døpt

Elisæus i Værnes kirke 25. november 1855, men mye tyder på, spesielt etter å ha blitt amerikanisert, at æ-en forsvant til fordel for e-en. Men hvorfor forsvant i-en?

Før Eleseus Berg giftet seg i Amerika med sin Marta, hadde han 30. november 1888 kjøpt Southeast Quarter of Section 13 i Crookston Township i nordlige Minnesota, hvor det bodde flere fra Stjørdal, hvis etterkommere jeg har besøkt flere ganger gjennom fire ulike år. Her drev Marta og Eleseus Berg en farm frem til 25. mai 1914. Så etter 34 år i Amerika dro de hjem til Norge og Stjørdal, hvor de kjøpte Nytrøen på Prestmoen. De skulle forbli barnløse. *Hvis, så men - om....* ja, det var tanker som meldte seg med jevne mellomrom hos Eleseus. Hvordan ville livet ha vært med barn?

Nytrøen på Prestmoen 17. september 2016
X: bombesplinten gikk inn gjennom vegg. Ned til høyre i bildet står minneplaten

Eleseus tenker på sin tippoldefar mens han gjør seg klar for natten: Hans Hansen Hjelsetplass, f. 1693. Han giftet seg med Lisbeth Rollaugsdatter, født 1693, men hun døde i barsel i januar 1725. Ungen som ble døpt Karen, dør også etter et par måneder. Tippoldefar Hans gifter seg på nytt kort tid etterpå. Denne gangen med Anne Johnsdatter, som skjenker ham en sønn som ble døpt Peder Hansen Ekren, men også Anne dør i barsel i januar 1744. Begge hans koner dør altså i barsel. Eleseus tenker på dette med genene i familien. Hans egen mor døde 21. mars 1873, kun 44 år gammel - tre dager etter at hans søster Beret på ni måneder døde. Da var Eleseus bare 17 år.

En tante av Eleseus var Marit Erikdatter (1817-1886). Hun ble gift med Peter J. Prestmoen som nettopp hadde blitt enkemann. "*Det var vel ikke merkverdig*", sa Eleseus litt halvhøyt for seg selv, der han sto og tenkte på familiens skjebner oppover årene. Det merkverdige i dette var at Peter sin første kone døde kort tid etter bryllupet og at hun ikke var mer enn 16 år gammel. Hun døde på selveste julekvelden i 1840. Her skal vi driste oss til å bryte inn i fortellingen om Eleseus og hans mimring, for å fortelle følgende: nevnte Peter J. Prestmoen er oldefar til dagens søskenparet Bjarne Vestmo og Oddrun Ingeborg Søreng. Bestefar til Eleseus er tippoldefar til Vestmosøsknene. Han het John Pedersen Sørhallen. Bror hans var Mads. Denne Mads var den første som ble døpt i den nye Hegrakirken 5. oktober 1783.

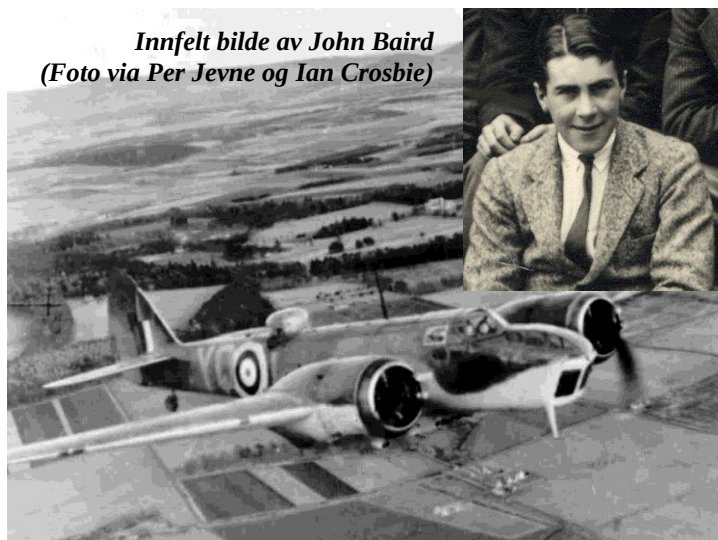
Så tilbake til Eleseus sin revy:

"Men sannelig var det også sterke gen i familiene før i tiden", mumler Eleseus, han erindrer å ha lest noe som presten og eidsvollsmannen Hieronymus Heyerdahl hadde skrevet i Budstikka i 1818. Presten hadde sett litt på det han kalte "folkemengden", hvor høyeste levealder i perioden 1713 til 1815 var en på 119 år og neste på 106 år. Sistnevnte skulle passe på Guru Ekren som døde 15. april 1725, 106 år. Nå mente vel presten selv at begge to skulle ha vært mannfolk, så dette med Guru trenger ikke være korrekt. Og årene var nok heller ikke alltid etterrettelige på den tiden. *"119 år...tja, det er vel tvilsomt"*, humret Eleseus. Nei, da var han mer opptatt av sin bestemor, Beret. Der var det gener. Hun gikk i 1850 eller 51, etter at hun hadde blitt enke, helt fra Stjørdal til kongen i Stockholm for å få tillatelse til å beholde gården til seg selv og sin ungeflokk. *"For ei sliterkjerring"*, sa Eleseus i beundring - og gikk og la seg. Lite visste han at han skulle legge seg for sist gang - til den evige hvile.

Klokken nærmer seg midnatt lokal tid og snart skal en ny dag starte, 20. mai. I nærheten av Stadtlandet forsøker en tysk lyttestasjon å fange opp signaler. Årvåkenheten var kanskje ikke helt på topp, engelskmennenes kontinentale raid var ikke særlig hyppige. De hadde iverksatt noen spredte angrep fra hangarskip. Varslingslinjen internt for tyskerne var krystallklar, og den minste lyd skulle rapporteres til Værnes. To menige soldater satt og snakket diskret for seg selv i et hjørne. De hadde overhørt en samtale mellom høyere offiserer som hadde uttrykt litt oppgitthet over at forsvaret av inntatte Værnes var sårbart. Den improviserte korte rullebanen av plank utgjorde en viss risiko for Messerschmittene som hadde så spinkle understell. Ryktet tilsa at relaterte Staffeln skulle overføres til Drontheim Lade. *"Og dessuten har vi ikke nattjagere i Drontheim"*, mumlet den ene. *"Nattjagere, du – det er jo mest lyst hele døgnet"*, svarte den andre. Plutselig hører de et utbrudd fra vakthavende peileoffiser. Signaler fra vest hadde blitt fanget opp. På Prestmoen på Stjørdal vred Eleseus Berg seg litt i søvne.

Formasjonen av bombefly hadde kommet innover vestlandskysten, og forlengst pålagt seg radiotaushet. Blenheimflyet hadde ledelsen av formasjonen. På veien over Nordsjøen hadde formasjonsleder diskutert kveldens brief med sin 2-flyger. Tidligere på dagen, for ikke å si forrige natt, hadde tre Blenheim fra 254 squadronen på Sumburgh tatt av klokken 03:10 norsk tid for tokt mot Værnes. Flyene ble fløyet av henholdsvis Baird, Gayland og Beal. Formålet var en kombinasjon mellom etterretning og beskadigelse om mulig. Klokken 05:50 på morgenkysten kom de inn over Værnes i 8 000 fot (2 500 meter), og ORB (Operation Record Book) og senere Air Ministry Daily Report tilsa at det ble observert ca. 200 fly på Værnes, hvorav en antagelse gikk på ca. 50 jagerfly (Me109 Messerschmitt) og ca. 150 Ju88. De ble møtt av kraftig A.A (anti aircraft), underforstått: kraftig ild fra luftvernartilleri. Blenheimflyene åpnet også ild mot

*Innfelt bilde av John Baird
(Foto via Per Jevne og Ian Crosbie)*

Messerschmittene (1000 rounds ble avfyrt), men resultatet ble ikke observert. Ingen tyske fly kom seg på vingene. Men en viktig observasjon ble gjort, og som skulle få stor betydning for dette kapitlets hovedpoeng. I østenden av flyplassen ble det iaktatt kraftige forsvarstillinger,

såkalte: ”sand-bagged gun-posts”, som med stor fordel burde bli satt ut av spill ved senere angrep. De tre Blenheimflyene kom uskadde tilbake til Shetland kl 07:50 (z). Nå var altså F/O Baird på vei til samme destinasjon for andre gang på et døgn.

I den nye angrepsformasjonen gjør de seg nå klare. Den bestod av fem Lockheed Hudson fra 269-skvadronen på Wick (pilotene Pearce, Avent, Bell, Weightman og Hammond), en Hudson fra 224-skvadronen på Leuchars (pilot Hell) og tidligere nevnte Blenheim fra 254-skvadronen (pilot Baird). Hudsonflyene hadde gjort en "intermediate stop" på Sumburgh. Dette var som nevnt Baird's andre "mission" det døgnet, nå som leder av formasjonen, naturligvis. Klokken har passert midtnatt og flyene nærmer seg Trondheimsområdet. Misson var klar: enkelt og greit - ødelegg de tyske flyene på Værnes. På Nytrøen våkner plutselig Eleseus. Det var noen kraftig drønn som tiltrakk hans oppmerksomhet. Han lyttet. Vardøgret fortalte ham at noe kom til å skje. Hadde krigens realiteter innhentet Værnes på nytt. Han fornemmet en slags konstant dur, muligens flydur som nærmet seg. Det var heller ikke uvanlig, men det var noe som uroet ham. Han drar seg opp i sittende stilling, liksom for å lytte bedre. Han erindrer forrige natt da bråket fra Værnes holdt ham våken. Tydeligvis hadde noen angrepet Værnes da. Var det de som kom tilbake nå?

Nærmere klokken 01:00 natt til 20. mai kommer formasjonen innover Stjørdal. Planen var at Blenheimflyet skulle slippe to fallskjermlys fra 3 000 fot (1 000 meter), som i sin tur skulle lyse opp flyplassen for de seks Hudsonflyene.

Nøyaktig klokken 01:00 kom det single Blenheimflyet fra 254 Squadron inn over Værnes fra nord, og utløste sine ”flares” up wind. Likeledes

droppet flyet seks incendiary bombs (brannbomber) på en skog

inne på flyplassen. Straks etter kom Hudsonflyene på østlig kurs og slapp sine 3 250 lbs bomber. Det ble også sluppet incendiary bombs fra 8 000 fot. Flere storbranner oppstod på og i nærheten av flyplassen, og i følge ORB ble det store ødeleggelser. Flyene ble møtt av kraftig A.A, men merkelig nok ble kun ett Hudsonfly truffet, som fikk understellet ødelagt (disabled undercarrige). Tyskerne iverksatte ”a balloon barrage” nord av flyplassen som skapte trøbbel for angrepet. Kanskje var dette årsaken til at engelskmennene bommet med flere dropp. Kun et tysk fly kom seg i lufta, hvis følger er ukjente. Klokken 01:20 var det hele over. Etter å ha sirklet flyplassen og observert resultatet, returnerte de engelske flyene og landet samtlige trygt på sine hjemmebaser mellom klokken 04:05 og 04:30, altså ingen tap. Det ble skrevet i påfølgende rapport at det var så mørkt på Værnes under angrepet at det var vanskelig å skille ut de ulike objekter på bakken. Det skulle tyde på at de innledende fallskjermlysene fikk kort og begrenset virkning, samt at været var trolig heller ikke det beste.

*Lockheed Hudson fra 224 Squadron
(Foto fra Adam Sutch, Raf Museum)*

La oss før vi går videre med hovedpersonen, se litt på den generelle situasjonen 19. mai på Stjørdal. Engelskmennene satte altså først inn et angrep den morgenen fra lufta mot Værnes. Det gjorde liten skade. Verre ble det da fly kom over Stjørdal mot midnatt, som beskrevet overfor her. Blakstad, Halsen og Øverlands Minde fikk store skader, likeledes gården til Anne

Moholdt, naboen til Eleseus Berg på Prestmoen. I *Stjørdalens Blad* fra den gangen ble det hevdet at flyene som kom om morgenen 19. mai, kom lavt over Bufjellet mot Bjervehaugen, men at de ble drevet på flukt av tyske jagerfly. Dette er ikke riktig. Ingen tyske fly kom seg i lufta den morgenen. Hva gjelder hovedangrepet natt til 20. mai, ble det mindre skader av bomber som falt ned rundt Horrigmo og nedenfor Halsøen. En sprengbombe traff fjellet overfor Olise Hougens gård utenfor Sutterøylandet. Om lag åtti meter unna ble den ene veggen på et vognskur blåst i filler og bølgeblikketaket krøllet seg sammen. En bil som stod ved den motsatte skurveveggen var uskadd. En mindre brannbombe falt ned ved Vikanveien nedenfor enkefrue Krogstads villa "Fjordgløtt". Bomben hadde trengt en halv meter ned i jorden, skrev *Stjørdalingen*. Sjøfører Jon Råen holdt på med traktorkjøring ute på jorden til Undstad da bombene kom. (En jobbet sent den gangen, for ikke å si tidlig). Han ble truffet av en splint og den ene hånden ble opprevet. Hos Lars Valstad på Stjørdalshalsen hadde et skyts gått gjennom uthustaket og ut gjennom veggen. Og selvsagt ble mange ruter knust på Halsen av ulike lufttrykk, blant annet hos *Stjørdalens Blad*. Ved Husby så en ganske lenge røyk fra et nedslag. I Sandskogan falt det to brannbomber, meldte *Stjørdalingen*, men her var Stjørdalshalsens brannvern raskt på pletten og fikk slukket brannen. Noen bomber falt

*Fra Prestmoen etter 1935. X: ca. hvor bomben traff
(Foto: Oskar A. Johansen)*

selvsagt ned på selve flyplassen, men gjorde mindre skader, og arbeiderne hadde for lengst søkt ned i kjellere. Et fly synes å ha blitt presset ned av Flak (luftvernartilleriet) ved Kvislabakken. Forbi Karl Pedersens hus fløy det så lavt over jernbanelinjen at Flakstillingen ikke kom tidsnok ned i riktig vinkel. Et annet bombefly som ble observert over Hell og Lånke var så lavt at lånkbyggen kunne skimte konturene av mannskapet om bord. Slike observasjoner kom det inn mange av, for ikke å snakke om fortellinger om splinter som lå strødd over alt i Lånke og Skjelstadmark. Ikke unaturlig. *Stjørdalens Blads* opplysning om at tyske jagerfly holdt seg på vingene hele natten for å holde vakt, medfører ikke riktighet, og hvor *Bladet* hadde opplysningen fra om at det var ventet nytt engelsk angrep klokken 2, må nok tilskrives journalistens dramaturgi. Og det ble ikke bedre hos *Stjørdalingen* som skrev at "...tyske jagerfly steg opp og sendte sine kulebeholdninger omkring bombeflyene". Kun ett tysk fly kom seg i lufta, og det stakk trolig av. Det er ganske motstridende opplysninger om lysforholdene den natten. Vanligvis er det ganske så lyst mesteparten av natten til 20. mai. Men engelske loggbøker tilkjennegir at det ble sluppet fallskjermlys tiltenkt opplysning av

selve flyplassen. Dersom det er riktig betydde det at det var så mørkt akkurat da angrepet kom at okkupanten ikke fikk sendt opp jagerfly da de ikke på det tidspunktet hadde nattjagere. Begge de to avisene sammenlignet situasjonen over Stjørdal med et fyrverkeri, så delvis mørkt måtte det ha vært. Kanskje var det lavt skydekke som gjorde horisonten mørkere. Uansett var det slik gjennom store deler av krigen at de ulike angrep var veldig avhengig av månefasene, nettopp med tanke på nattflyging og det svake punktet hos okkupanten.

Så tilbake til huset på Nytrøen. Eleseus satt mest oppreist i senga nå. Han uroet seg, likte ikke hva han hørte. Han tenkte på Gurine, som stelte for ham etter at han ble enkemann. Skulle han stå opp og se hvordan hun hadde det? Ja, det var så godt å ha Gurine. Hun var ikke i slekt, men det ville likevel være logisk om hun fikk overta det lille bruket når han vandret. Det smalt nærmere nå, og Eleseus satte seg ytterligere opp, mens han vurderte hva han skulle gjøre. Han var vel informert om at nordmenn den 5. mai hadde gitt opp Ingstadkleven fort. I

Gurine Berg stelte for Eleseus. Her sammen med sin bror John Petter Berg

grunn og bunn var han litt forvirret. Da han i månedsskiftet hadde spent for hesten og kjørt Gurine ned i gata for noen nødvendige ærend, hadde han kommet i snakk med et par gamle kjenninger. De kunne fortelle at mens nordmenn hadde forskanset seg på det nedlagte fortet i Hegra, og kjempet mot okkupanten - hadde hundrevis av andre nordmenn meldt seg til tjeneste for tyskerne på Værnes. Dette var så vanskelig å forstå. Det hadde gått rykter om at krigen hadde kommet tettere innpå, spesielt i Innherred. Eleseus hadde plukket opp at engelskmenn var kommet til Trøndelag i tusenvis. *"Nei, hadde jeg vært i tjuårene skulle jeg hvidt ut okkupanten alene"*, sa Eleseus til seg selv i det nye drønn kunne høres fra inne på Værnes. *"Engelskmenn"*, fnyste han foraktelig, nei de hadde han ikke noe særlig tro på. Han erindrer alle engelskmennene han hadde møtt i Amerika. Rett nok var mange greie og hyggelige, men han følte det fortsatt blant dem hersket en arrogant tone i lys av *"The British Commonwealth"*. For Eleseus var de reinhakkede imperialister, et overklassefolk som stjal fra andre. Lite ante Eleseus at landets øverste leder, statsminister Nygaardsvoll, akkurat på samme tidspunkt et sted i Norge under sin flukt hadde brukte ordet *"røverpakk"* for å beskrive kvaliteten på de engelskmennene som stakk av igjen ut Namdalsfjorden. Under sin samtale

med sine gamle kompiser nede på Halsen, hadde en av dem fortalt Eleseus at tyskerne og engelskmennene hadde barket sammen på Inderøy i siste halvdel av april, men at engelskmennene, og franskmenn var det visstnok, hadde trukket seg tilbake. Uten at de visste det der de stod og småpratet i gata, var de nærmere sannheten enn som så. 21. april skjedde de første trefninger mellom Tyskland og England i 2. verdenskrig ved Krogs gård, nedenfor Hustad kirke, på Inderøy. Her ble Harry Prike (21) og Ronald Maurice Smith (19) de to første engelske soldater som falt i 2. verdenskrig. Dessverre skulle Eleseus Berg på Prestmoen også komme til å trone en tilsvarende statistikk.

En kraftig flydur høres i det Eleseus har bestemt seg for å svinge seg ut av senga og se inn til Gurine. Brått kjente han et intenst stikk, som et slag - så ble alt mørkt. Eleseus Berg var død, nesten 85 år gammel. En engelsk bombe hadde falt ned på eiendommen til Anna Moholdt, og to splinter hadde tatt retning huset på Nytrøen. Den ene boret seg gjennom husveggen og traff Eleseus i hodet. Han døde momentant, og nøyaktig på samme dato som hans kone Marta døde ni år tidligere. Ironisk sett kan vi si det slik: På sin vei i vertikalaksen likte han nok ikke bedre engelskmennene etter dette, og hadde han bare blitt liggende i horisontal stilling ville splinten ha passert over hodet på ham og han ville trolig ha sluppet å møte sin Frelser akkurat der og da!

Naboen til Eleseus, Anna Moholdt, fortalte at det var en uhyggelig opplevelse da bombene ble sluppet på hennes eiendom. Nå ble de vel ikke akkurat sluppet der med vilje. Hun og de fleste søkte tilflukt i kjelleren, mens sønnen Håkon Moholdt sto ute på gårdsplassen og så på flyene. Han ble slått overende av lufttrykket og fikk en ladning av grastorv og jord over seg mens bombesplintene suste omkring. Flere av splintene gikk gjennom veggene og 30 vinduer ble ødelagt. *"Rystelsene var grufulle"*, sa Anna Moholdt. *"Vi trodde vår siste time var kommet"*.

Det var merkelig at det ikke oppstod brann. Fem bomber traff eiendommen til Anna Moholdt, en av disse skulle forårsake Eleseus Bergs død.

Hvilket av flyene slapp bomben som drepte Eleseus? Det er selvsagt ikke så viktig, og knapt noen som kan fastslå med 100 %. Så nøye rapportering og "confirmation" er uhyre sjeldne og linker seg normalt til *single operation*. Her var det sju fly. Papirer i England sier til og med åtte fly, men nr. 8 er det ikke mulig å finne, og trolig en skrivefeil i relaterte protokoll. Andre papirer tilsier ved sammenslåing antallet sju. Men så er det dette med eliminering og sannsynlighetsberegning. Vi vet følgende fra de rapporter som finnes: P/O Hell i Hudson 7287 fra 224-skv på Leuchars har i sin rapport skrevet at alle bombene traff sine mål på selve flyplassen. Og siden de andre fem ikke avga detaljert rapport om bombenedslagene, så har de sikkert kun sluttet seg til P/O Hell. Dette er jo som vi vet ikke riktig. Men engelskmenn er engelskmenn! Blenheim-maskinen fra 254-skvadronen ble som nevnt fløyet av F/O Baird. Han var formasjonsleder og skulle fly inn først med "flares" (fallskjermlys), samtidig som brannbomber skulle slippes langsetter for å lyse opp. Et sted står det at "en skog" ble truffet av brannbomber. I ettertid vet vi at det var nettopp brannbomber som traff eiendommen til Anna Moholdt. Og dermed kan vi trekke konklusjonen at det med stor sannsynlighet var en av bombene fra F/O Baird som forårsaket Eleseus død. For spesielt interesserte kan det opplyses at 254-skvadronen hadde en ravn som logo, samt følgende motto: "*Fljuga, vakta ok ljlosla*" - på norrønt. (Engelsk: *To fly, to watch and to strike*).

Og hvordan gikk det så med de som angrep Værnes den 19 - 20. mai 1940, norsk tid:

Dep 03:10 arr 07:50 Sumburgh

1. 254-skv Blenheim	F/O Baird	drept på tokt 01.06.1940
	Sgt Ravensbocroft	
	Sgt Roskrow	drept på tokt 01.06.1940
2. 254-skv Blenheim	P/O Gaylard	drept på tokt 15.06.1940 *)
	Sgt Cook	
	Ac Cox	drept på tokt 27.8.1940
3. 254-skv Blenheim	P/O Beal	
	Sgt Henrick	drept på tokt 27.06.1940
	Ac Burran	drept på tokt 15.06.1940 **)

Dep 21:25-21:40 arr 04:05-04:30, Sumburgh, (base Wick og Leuchars)

1. 269-skv Hudson	W/cdr Pearce	døde 03.12.1975
	Sgt Williamson	
2. 269-skv Hudson	P/O Trolove	drept på tokt 27.06.1940 ***)
	F/lt Avent	
3. 269-skv Hudson	P/O Bell	
	P/O Hinks	
4. 269-skv Hudson	P/O Wiegthman	
	Sgt Lascelles	POW, døde 13.11.1945 ****)
5. 269-skv Hudson	P/O Tufford	
	P/O Hammond	drept på tokt 30.05.1940 *****)
6. 224-skv Hudson	P/O Hell	
	P/O Forbes	
	LAC Tennant	
7. 254-skv Blenheim	F/O Baird	drept på tokt 01.06.1940
	Sgt McVeigh	drept på tokt 06.07.1940

Cpl Clarke

drept på tokt 21.06.1940

- *) Hemnekjølen - skutt ned av lt. Bender og Helmut Lent.
- **) Hemnekjølen
- ***) Lister - skutt ned av Ofw Anton "Toni" Halck (1915-1984)
- ****) Steinshylla, Byneset
- *****) Hellestø ved Stavanger - skutt ned av Fw R. Menge

Det er flere slektninger av Eleseus her i Stjørdalen og Trøndelag. Pensjonert lærer Lars Berg, f. 1944, har vært min kilde (se samlebildet). Hans foreldre: Maalfrid og Gustav Berg. Hans bestefar/morfar, som også het Lars Berg, var bror av Eleseus, som i sin tur da blir hans gammelonkel. Nåværende Lars har to brødre: Gunnar (1938-2015) og Arne, f. 1949. To barn av Lars sin tante, Marie Oline Berg Larsen, er Erling Jomar Larsen, f. 1929 og Ingrid Larsen Handegaard, f. 1931. Disse er altså søskenbarn av Lars. Dertil er det andre søskenbarn som også kan kalle Eleseus for gammelonkel. En annen Bergslekt er Målfrid Berg (se samlebildet). Hun var gift med avdøde urmaker Halvor Bjerve. Hun er ikke i slekt med Eleseus, men derimot med Gurine, som stelte for Eleseus. Gurine var hennes tante. Og så er det John Hermann Berg (se samlebildet). Han er eier av Nytrøen i dag.

Eleseus Berg ble gravlagt fra Værnes 25. mai 1940, på M-feltet, rekke nr. 1, plass nr. 17. Gravstedet ble bygslet frem til 1971. Da overtok familien Mørre gravstedet, slekt av Eleseus. I dag hviler derfor Eleseus og hans hustru i lag med Jorunn Lovise Mørre (1925-1997) og Peder Margido Mørre (1925-2003). Jorunn, født Larsen, var søskenbarn til Lars Berg, f. 1944, og det var trolig hennes mor, Marie, som stelte grava til Eleseus.

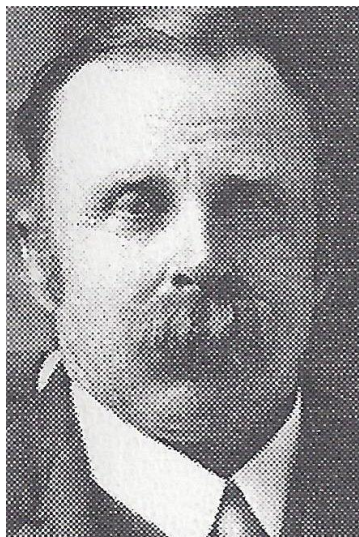

Nytrøen på Prestmoen, torsdag 26. mai 2016

Splinten gikk inn ved ventilen på bildet her. F.v: Ludvik Klevan (Stifinner), Lars Berg (slekt av Eleseus), Målfrid Bjerve (slekt av Gurine), John Hermann Berg (dagens eier), Oddrun Søreng (Prestmoen Vel og slekt av Eleseus) og Oddvar Bjørgum (Stifinner)

Marta og Eleseus Berg hadde som nevnt ingen barn. I sitt testament hadde Eleseus Berg bestemt at det vesentlige av hans etterlatte formue skulle knyttes til et legat som skulle

forvaltes av et styre bestående av tre personer oppnevnt av Stjørdal formannskap. Legatet skulle hete *Eleseus P. Berg og Marta O. Bergs legat for trengende i Stjørdal herred*. I 1938 var avdødes innestående beløp i bank: kr 50 748,39. Til dette kom det også en del renter. Beløpet ble således på godt over 50 000, - hvilket var på den tiden et anselig beløp da vel en offentlig årsinntekt lå på omkring 2 000. Av testamentet skulle det avsettes kr 1 000.- til vedlikehold av herr Berg og hans frues gravsted. Etter testators ønske skulle legatkapitalen forbli urørt. Rentene skulle så hvert år ved juletider deles ut til verdig trengende som ikke hadde fast fattigunderstøttelse i Stjørdal herred. Testator ønsket spesielt påsett at utdeling ikke skjedde til personer som i de siste årene før utdelingen hadde hengitt seg til ulovlig brennevinstilvirkning. I det siste ligger vel det vi rett og slett kaller *heimbrent*. Men hvor har det blitt av pengene? Riktignok spiser inflasjonen opp en del, men likevel. I følge Stjørdal kommune ble legatet den 26.03.1980 slått sammen med andre legat til et såkalt Felleslegat. Jeg kan ikke se at dette er i samsvar med testators ønske, og jeg stiller spørsmål ved både fremgangsmåten og behandlingen av pengebeløpet fra Eleseus. Denne praksis kan i sin tur føre til at en kommende formuende person som vil gi bort beløp til et spesielt formål, vil betenke seg.

Eleseus Berg

Uten definisjoner og mandat, er det vanskelig å tilkjenne de nøyaktige tall hva gjelder ulike statistikker. Det vanlige er at vi opererer med seks falne/drepte nordmenn i forbindelse med det vi kaller *slaget om Hegra festning*. Men selvsagt var det flere som var med på festningen som døde av sykdom i den nærmeste tiden etterpå. Det oppstår ofte visse gråsoner hva gjelder det å ha vært underlagt militær kommando. Likeledes om trafikkulykker bør telle med i relaterte statistikk. Men som ren sivilist var Eleseus Berg den første fra hele dalføret Stjørdalen som ble drept i forbindelse med okkupasjonen, og han var også den desidert eldste med sine snart 85 år. Oskar Olsen, som bodde på Stjørdal, var den første fra tettstedet Stjørdal som ble drept, nøyaktig en måned tidligere enn Eleseus Berg, men det hendte på Namsos og i oppdrag for det militære. Eleseus Berg ble derfor den første stjørdaling på Stjørdal og i Stjørdal kommune, slik kommunen geografisk var den gangen, som ble drept under 2. verdenskrig. Torsdag den 18. august 2016, under historiske vandring i forbindelse med Stjørdalsdagene, avduket Ludvik Klevan på vegne av Prestmoen Velforening en minneplate over Eleseus Berg.

Ansvarlige under historisk vandring 18. august 2016

F.v: Kari Søberg (Bedriftsidretten), Grete Klevan (Prestmoen Vel), Ludvik Klevan (Stifinner/Prestmoen Vel), Jarle Søreng (Prestmoen Vel og den som laget fundamentet for minneplaten), Oddrun Søreng (Prestmoen Vel) og Petter Idar Grønnås (turleder)

Omkomne fra Stjørdalen 1940 – 1945 (ikke sykdom/naturlig død)

Dato	Navn	Alder	Fra	Omkom	Årsak
1940 04 15	Hammer, Jon	28	Skatval	Hegra *	KIA
1940 04 15	Hofstad, Peder	23	Hegra	Hegra *	KIA
1940 04 15	Olsen, Johan H	23	Lånke	Ydsti *	KIA
1940 04 16	Hembre, Olav	38	Hegra	Bjørnefjell	KIA
1940 04 20	Olsen, Oskar	27	Stjørdal	Namsos	Bombe fra tysk fly
1940 04 21	Berg, Mads	22	Hegra	Ringsaker	KIA
1940 04 25	Stræte, Martin	26	Lånke	Gratangen	KIA
1940 05 20	Berg, Eliseus	85	Stjørdal	Stjørdal	Bombesplint
1940 07 05	Øyan, Erling	26	Stjørdal	Stjørdal	Ble syk på Hegra festning
1942 01 13	Bjørgnes, Ole J.	51	Stjørdal	Trondheim	Overkjørt av tog
1942 04 29	Kreütz-Hansen	25	Stjørdal	Stjørdal	Bombesplint
1942 10 08	Skjærpe, Rasmu	33	Meråker	Falstad	Skutt i fangenskap
1942 11 05	Myran, Kåre	23	Hegra	Nordsjøen	MIA
1943 01 04	Beistad, Odd	32	Stjørdal	Stjørdal	Granatsjokk , ble syk
1943 01 17	Pedersen, Karl	56	Stjørdal	Stjørdal	Kabelvakt, ble syk
1943 01 18	Tronseth, Martin	36	Meråker	Meråker	Døde av sykdom/ Falstad
1943 03 01	Kvernmo, Olav	37	Meråker	Trandum	Skutt i fangenskap
1943 04 08	Bornstedt, W	27	Meråker	Essandsjø	KIA på vei til Sverige
1943 04 27	Hagen, Ole	78	Lånke	Lånke	Overkjørt av tysk lastebil
1943 08 17	Reklev, Ingvald	43	Stjørdal	Tyskland	Døde i fangenskap
1944 09 06	Gevingås, Arne	42	Lånke	Ved Emden	Torpedert
1944 10 23	Mattson, Lauri	26	Hegra	Grini	Døde i fangenskap
1945 02 05	Buland, Ludvik	52	Hegra	Tyskland	Døde i fangenskap
1945 02 07	Hagen, Torleif	19	Lånke	Lånke	Eksplisjon på Frigård
1945 02 07	Størseth, Ragnar	22	Lånke	Lånke	Eksplisjon på Frigård
1945 03 29	Gotaas, Gunnar	23	Lånke	Skottland	Bilulykke

1945 05 01	Skjærpe, Helga	28	Meråker	Karasjok	Mineulykke
1945 06 30	Berg, Waldermar	30	Stjørdal	Uppsala	Ettervirkning av kureropr.
	Solheim, Emil		Stjørdal		Overkjørt av lokomotiv

** Regnes som de som falt i forbindelse med Hegra festning + Bergstrøm, Gaden og Næve*

Fra Skatval:	1	
Fra Meråker:	5	
Fra Hegra:	6	
Fra Lånke:	7	
Fra Stjørdal:	10	(totalt 29)